

Učbenik za geografijo

v programih: promet in zveze, gostinstvo in turizem,

poslovno-financična dejavnost, upravna dejavnost, trgovinska dejavnost

SLO
Z-3
(1,96)

za geografijo

Zavod Republike Slovenije za šolstvo

SLO

Z-3(1.96)

Učni nacrt za geografijo / Zavod Republike Slovenije za Šolstvo. [Avt.:
Karmen Cunder]. - Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za Šolstvo, 1996. -
25 S. : Tab.
Einheitssacht.: Lehrplan (Slovenija) Geographie / 1996
ISBN 86-7759-405-1

98/929

Georg-Eckert-Institut BS78

1 233 427 8

56977

D650 -

Tjlo 15

UČNI NAČRT ZA GEOGRAFIJO

V PROGRAMIH:

Promet in zveze

Gostinstvo in turizem - gostinski tehnik

Poslovno-finančna dejavnost - podjetniško poslovanje

Upravna dejavnost - upravni tehnik

Trgovinska dejavnost - aranžerski tehnik in

prodajalec (družbena znanja)

ZAVOD REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ŠOLSTVO
LJUBLJANA 1996

Bs 78

**UČNI NAČRT IN KATALOG ZNANJA ZA GEOGRAFIJO V PROGRAMIH:
Promet in zveze, Gostinstvo in turizem - gostinski tehnik, Poslovno-finančna
dejavnost - podjetniško poslovanje, Upravna dejavnost - upravni tehnik,
Trgovinska dejavnost - aranžerski tehnik in prodajalec (družbena znanja)**

Učni načrt so pripravili:

avtorica:

- Karmen CUNDER,
pedagoška svetovalka za geografijo, Zavod RS za šolstvo

sodelavci:

- mag. Vera BEVC MALAJNER, pedagoška svetovalka za geografijo
- Nevenka CIGLER, pedagoška svetovalka za geografijo
- Branka GABRENJA MÜLLER, prof. geografije,
Srednja trgovska šola Ljubljana
- dr. Jurij KUNAVER, Filozofska fakulteta, Odd. za geografijo
- Jure SENEGAČNIK, Gimnazija Ledina, Ljubljana

Katalog znanja sta pripravili:

Nevenka Cigler in mag. Vera Bevc-Malajner

Jezikovni pregled:

Berta Golob

Redakcija:

Nevenka Cigler

Strokovni svet RS za vzgojo in izobraževanje je na svoji 31. seji dne 28.9.1995 sprejel sklep:
Strokovni svet RS za vzgojo in izobraževanje potrjuje učni načrt za geografijo v 4-letnih tehniških in
strokovnih šolah, kjer je predmet v obsegu 140 ur, in v tistih 3-letnih poklicnih šolah, kjer so vsebine
geografije sestavine predmeta družbena znanja v obsegu 140 ur. Učni načrt se začne uporabljati v šol-
skem letu 1995/96 za učence 1. letnika in se vpeljuje postopoma.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

371.214.1:91

UČNI načrt za geografijo / [učni načrt pripravili Karmen Cunder ... [et al.]; katalog znanja
pripravili Nevenka Cigler in Vera Bevc-Malajner]. - Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo,
1996

Učni načrt za programe: promet in zveze, gostinstvo in turizem - gostinski tehnik, poslovno-finančna
dejavnost - podjetniško poslovanje, upravna dejavnost - upravni tehnik, trgovinska dejavnost -
aranžerski tehnik in prodajalec (družbena znanja)

ISBN 86-7759-405-1

1. Cunder, Karmen

61394176

Georg-Eckert-Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
-Schulbuchbibliothek-

98/929

SLO
Z-3 (1,96)

KAZALO

UVOD	5
UČNI NAČRT	6
Globalni cilji predmeta	6
UČNE VSEBINE	7
1 OBČA GEOGRAFIJA	7
1.1 UVOD	7
1.2 FIZIČNO GEOGRAFSKI DEJAVNIKI IN ELEMENTI	7
1.2.1 Vpliv zemeljske zgradbe in njenega površja na življenje ljudi	7
1.2.2 Podnebje	7
1.2.3 Prsti	8
1.2.4 Rastlinstvo in živalstvo	8
1.2.5 Vodovje	8
1.3 SVET KOT CELOTA	8
1.4 DRUŽBENO GEOGRAFSKI DEJAVNIKI IN PROCESI TER NJIHOVA VLOGA V POKRAJINI	9
1.4.1 Prebivalstvo	9
1.4.2 Naselja	9
1.5 GOSPODARSTVO	9
1.5.1 Kmetijstvo	9
1.5.2 Rude	9
1.5.3 Energetski viri	10
1.5.4 Industrija	10
1.5.5 Promet	10
1.5.6 Turizem	10
2 IZBRANI PROBLEMI SVOBODNEGA SVETA	10
2.1 NEKATERI PROBLEMI SVOBODNEGA SVETA	10
NAVODILA ZA IZVAJANJE UČNEGA NAČRTA	11
Predlog razporeditve v predmetniku	11

U č n i n a č r t z a g e o g r a f i j o

Didaktično-metodična navodila	11
In še misel	12
Literatura za učitelja	12
Literatura za dijake	13
Materialni pogoji	13
Kadrovski pogoji	13
KATALOG VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH CILJEV ZA GEOGRAFIJO V SREDNJIH ŠOLAH - delovno gradivo	14

UVOD

V zadnjih nekaj letih (od leta 1989) v programih s 140 ali manj urami geografije nismo imeli ustreznega učnega načrta. Na teh šolah so učitelji uporabljali učne načrte za gimnazije, ki so jih prilagajali za uporabo v različnih programih. Zaradi navedenega smo v šolskem letu 1994/95 z učitelji praktiki pripravili nov učni načrt.

Novi učni načrt se od dosedanjih razlikuje po tem, da so vsebine iz obče geografije, ki so temelj geografije, razporejene na vseh 140 ur in ne le na 70 ur, kakor je v navadi. Novost je tudi ta, da so vsebine iz regionalne geografije zajete v obči geografiji in so obravnavane s konkretnimi primeri. Zato je učni načrt problemsko zastavljen, kar bolje motivira tako učitelje kakor tudi dijake. Dijaki majo možnost preko občin vsebin in konkretnih primerov spoznati geografske procese in pojave v Svetu, Evropi in Sloveniji. Ker se zavedamo, da se zadnjič srečujejo z geografijo kot vedo, in seveda s tem tudi geografijo Slovenije, smo dali poudarek na probleme in primere iz Slovenije. Prav tako smo opozorili na okoljske vsebine, ki so že tradicionalno tudi del geografije. S tem ima učitelj možnost, da sam izpostavi probleme oz. dogajanja, ki so v določenem trenutku aktualni in tako napravi predmet privlačen in življenjski.

Kot sestavni del učnega načrta smo vključili tudi terensko delo in ekskurzije, ki naj bodo interdisciplinarne. Tako naj bi v vsakem letniku izvedli po eno enodnevno ekskurzijo po Sloveniji in nekaj krajših ekskurzij v bližini šole oz. v domačem kraju (2-3 skupaj v dveh letih). Tudi tako bomo preko sodobnih metod raziskovanja omogočili boljše poznavanje domače države.

Učnemu načrtu smo dodali tudi Katalog znanja, ki ga še nismo dali v potrditev strokovnemu svetu, zato velja le kot delovno gradivo. V šolskem letu 1996/1997 nameravamo spremljati njegovo uresničljivost v okviru dela študijskih skupin in ga ustrezno popraviti.

UČNI NAČRT

Predmet obsega 140 ur.

Globalni cilji predmeta

Dijaki:

1. Pridobijo prostorsko predstavo o današnjem svetu in domačem okolju. Ta predstava je potrebna za ustvarjalno sprejemanje in razumevanje vsakodnevnih informacij, ki imajo prostorsko razsežnost, ter za lastno odgovorno ravnanje in odločanje.
2. Razumejo najpomembnejše naravnogeografske in družbenogeografske pojave ter procese tako posamič kot v njihovih medsebojnih vzročnopolosledičnih zvezah.
3. Razumejo zakonitosti razmestitve naravnogeografskih in družbenogeografskih pojavov in procesov ter njihov vpliv na razvitost posameznih izbranih držav in Slovenije.
4. Razumejo geografske vzroke za kulturno, gospodarsko, civilizacijsko in politično pestrost sveta. Vzgajajo se v duhu tolerantnosti in spoštovanja do ljudi in ljudstev, ki so drugačni po jeziku, veri, rasi in navadah.
5. Razumejo probleme varstva geografskega okolja ter se zavedajo pomena prizadevanj za vzdrževanje ravnotežja med človekovimi potrebami in naravo.
6. Pridobivajo in razvijajo sposobnosti neposrednega in posrednega geografskega opazovanja naravnih in družbenih dejavnikov, pojavov in procesov v pokrajini.

7. Usposabljaajo se za proučevanje in raziskovanje domače pokrajine, kar pripomore k zanimanju zanjo, njenemu razumevanju in pozitivnem odnosu do nje. Razvijajo sposobnosti za odločanje o njenem razvoju.

UČNE VSEBINE

1 OBČA GEOGRAFIJA

1.1 UVOD

Geografija kot znanost ter področja njenega proučevanja.

Kartografija in orientacija: dijaki spoznajo vrste kart, njihovo nastajanje in se usposabljaajo za orientacijo v naravi in na karti.

1.2 FIZIČNO GEOGRAFSKI DEJAVNIKI IN ELEMENTI

1.2.1 VPLIV ZEMELJSKE ZGRADBE IN NJENEGA POVRŠJA NA ŽIVLJENJE LJUDI

Dijaki spoznajo naslednje vsebine:

vpliv notranje zgradbe zemlje, litosfere in zemeljske skorje, kamninske sestave zemeljske skorje, premikanja litosferskih plošč, geološkega razvoja Zemlje in reliefa na življenje ljudi; geološki razvoj površja Slovenije; zunanje preoblikovalne procese in pojave v odvisnosti od človekovih aktivnosti na primeru Slovenije in v svetu.

1.2.2 PODNEBJE

Dijaki spoznajo naslednje vsebine:

vpliv vremena in podnebja na dejavnosti človeka; zgradbo atmosfere; vzroke za nastanek tople grede in posledice le-te; vzroke in posledice nastanka ozonske luknje; klimatske elemente in dejavnike; klimatske tipe; klimatske značilnosti Slovenije v primerjavi s klimatskimi značilnostmi Evrope na študiju izbranih primerov.

1.2.3 PRSTI

Dijaki spoznajo naslednje vsebine:

proces nastanka prsti in odvisnost človekovih dejavnosti od prsti; sestavo in lastnosti prsti; spreminjanje fizikalnih in kemičnih lastnosti v posameznih horizontih prsti zaradi intenzivnih posegov človeka v kmetijsko pokrajino; klasifikacijo prsti; značilnosti prsti v primerjavi s tipi prsti v Evropi na študiju izbranih primerov; vzroke in posledice erozije in degradacije prsti na izbranih primerih iz Slovenije in sveta.

1.2.4 RASTLINSTVO IN ŽIVALSTVO

Dijaki spoznajo naslednje vsebine:

glavne ekosisteme v svetu; vzroke in posledice spreminjanja ekosistemov zaradi nepremišljenih posegov človeka v prostor na primeru izbranih primerov iz Slovenije in sveta.

1.2.5 VODOVJE

Dijaki spoznajo naslednje vsebine:

kroženje vode, značilnosti podzemeljskih voda, reke in rečne sisteme, rečne režime; odvisnost ljudi od vodnega ovoja; onesnaženje vode s študijem primerov iz Slovenije in sveta; gospodarski pomen voda; oceane in morja, lastnosti morske vode - slanost, barva, gibanje, vzroki in posledice onesnaževanja morja; značilnosti Jadranskega morja; (študij primerov iz Slovenije in sveta).

1.3 SVET KOT CELOTA

Dijaki spoznajo naslednje vsebine:

razlike v razvitosti držav; kriteriji za določanje razvitosti in klasifikacija držav; položaj Slovenije glede na kriterije za določanje razvitosti.

1.4 DRUŽBENOGEOGRAFSKI DEJAVNIKI IN PROCESI TER NJIHOVA VLOGA V POKRAJINI

1.4.1 PREBIVALSTVO

Dijaki spoznajo naslednje vsebine:

naravno gibanje prebivalstva; problem demografske eksplozije na primeru izbranih držav; model demografskega prehoda; vzroke in posledice selitev prebivalstva; tipe demografskih območij; starostne piramide v svetu in Sloveniji; sodobne probleme in posledice različne nacionalne sestave prebivalstva.

1.4.2 NASELJA

Dijaki spoznajo naslednje vsebine:

tipe naselij, značilnosti podeželskih naselij, urbanizacijo vaških naselij, mestna naselja, funkcijsko strukturo mesta, socialno geografijo mesta, podobo in zgradbo mesta, probleme velikih mest (prenaseljenost, onesnaženost,) na primerih iz Slovenije in sveta.

1.5 GOSPODARSTVO

1.5.1 KMETIJSTVO

Dijaki spoznajo naslednje vsebine:

osnove za razvoj kmetijstva, oblike kmetijstva, deagrarizacija in degradacija okolja zaradi kmetijstva, problemi kmetijstva pri nas in v svetu; neenakomerna razporeditev hrane po svetu; značilnosti kmetijstva v Sloveniji.

1.5.2 RUDE

Dijaki spoznajo naslednje vsebine:

vzroke za različno razprostranjenost rudnih bogastev po svetu; problematiko koriščenja rudnih bogastev; vpliv rudarjenja na spremembe v pokrajini; vpliv zalog rudnih bogastev na razvoj industrije v preteklosti in sedanjosti; problematiko zalog rudnih bogastev v Sloveniji.

1.5.3 ENERGETSKI VIRI

Dijaki spoznajo naslednje vsebine:

obnovljive in neobnovljive vire energije; probleme obremenjenosti in degradacije okolja zaradi izkoriščanja in uporabe različnih virov energije; probleme oskrbe z energijo s študijem primerov iz Slovenije in sveta.

1.5.4 INDUSTRIJA

Dijaki spoznajo naslednje vsebine:

industrializacijske procese v svetu; delitev industrije; glavne razmestitvene dejavnike; razvoj in usmeritve industrije v Sloveniji; vzroke in posledice nastanka industrijskih pokrajin; značilnosti industrializacije s študijem primerov iz Slovenije in sveta.

1.5.5 PROMET

Dijaki spoznajo naslednje vsebine:

vrste prometa in njihov razvoj, cestni promet, obremenitev cest v Sloveniji, cestni križ v Sloveniji, železniški promet; Slovenijo kot tranzitno državo, vodni promet, letalski promet; vpliv različnih vrst prometa na onesnaževanje okolja.

1.5.6 TURIZEM

Dijaki spoznajo naslednje vsebine:

pomen in razvoj turizma, probleme množičnega turizma, učinke turizma v Alpah; položaj in razvoj turizma v Sloveniji; turistična območja in vrste turizma v Sloveniji; primere iz Sveta.

2 IZBRANI PROBLEMI SODOBNEGA SVETA

2.1 NEKATERI PROBLEMI SODOBNEGA SVETA

Dijaki spoznajo naslednje vsebine:

naravne pogoje za življenje, probleme in posledice deagrarizacije okolja, rabo tal, pridelovanje hrane in neenakomerno razporeditev hrane po svetu, naravne katastrofe in njihov vpliv na življenje človeka.

NAVODILA ZA IZVAJANJE UČNEGA NAČRTA

PREDLOG RAZPOREDITVE V PREDMETNIKU

Geografiji je namenjenih 140 ur. Predlagamo, da se te ure razporedijo na dve leti s po 70 urami in ne na eno samo leto. Ker so to osnovne vsebine za razumevanje tudi drugih, bolj v stroko usmerjenih predmetov, naj bo geografija že v prvem in drugem letniku, ne pa v drugem in tretjem. V prvih 70-ih urah obravnavamo poglavja iz fizične geografije, v naslednjih 70-ih urah pa poglavja z družbenogeografsko vsebino.

DIDAKTIČNO-METODIČNA NAVODILA

Pouk geografije v srednjih šolah naj temelji na predznanju, ki ga dijaki prinesejo iz osnovne šole. V srednji šoli učenci znanje iz obče geografije, ki so ga pridobivali ob regionalni geografiji, povežejo med seboj in v sistem ter ga tako nadgradijo.

Učni načrt daje dovolj prostora za prilagajanje vsebin posameznim programom. Učitelji naj pri uresničevanju ciljev učnega načrta upoštevajo program oziroma poklic, za katerega se usposabljujejo dijaki, ter njihove sposobnosti.

Učni načrt je zasnovan problemsko, kar pomeni, naj se vsa poglavja iz obče geografije že ob obravnavi aplicirajo na konkretne primere iz Slovenije, Evrope in Sveta. S tem znanjem lahko dijak razume procese in pojave v konkretni pokrajini.

Pri posameznih poglavjih dajemo poseben poudarek vzgoji za varstvo okolja.

Nujno je, da dijaki Slovenijo spoznajo tudi v prostoru, saj le tako lahko razumejo naš položaj v svetu sedaj in v prihodnje ter aktivno sodelujejo pri odločanju o našem nadaljnjem razvoju. Eden od načinov spoznavanja Slovenije so tudi interdisciplinarne ekskurzije s terenskim delom. V vsakem letniku priporočamo po eno enodnevno ekskurzijo po Sloveniji in krajše ekskurzije s terenskim delom v okolico šole oziroma

domačega kraja. V učnem načrtu nismo posebej opredelili, kdaj in kako naj se izvajajo. Le-to je namreč odvisno od učiteljev samih in od letnega delovnega načrta šole. Pri pripravi programa ekskurzij naj aktivno sodelujejo tudi dijaki. Ekskurzije naj imajo jasne vzgojno-izobraževalne cilje, usklajene z učnimi načrti predmetnih področij. Na njih naj se dijaki usposablajo tudi za uporabo preprostih raziskovalnih metod.

V zaključnem poglavju obravnavamo nekatere najbolj aktualne probleme sodobnega sveta.

IN ŠE MISEL

"Geografska izobrazba omogoča, da se posameznik zave vpliva svojih dejanj oziroma ravnanja njegovega družbenega okolja, ter da s pomočjo najnovejših informacij in veščin ter na osnovi okoljevarstvene etike sprejema odločitve, ki ne zanemarjajo okolja."

(Mednarodna listina o geografskem izobraževanju - Komisija za geografsko izobraževanje v Mednarodni geografski uniji, 1992).

LITERATURA ZA UČITELJA

1. Jurij Kunaver: OBČA GEOGRAFIJA (učbenik v pripravi)
2. Jurij Kunaver in ostali: GEOGRAFIJA (učbenik in delovni zvezek) DZS, Ljubljana, 1995.
3. Vladimir Bračič, Avguštin Lah in Igor Vrišer: SODOBNI SVET.
4. Slavko Brinovec, Marjan Klemencič, Franc Lovrenčak, Matjaž Jeršič: REGIONALNA GEOGRAFIJA SVETA, učbenik in delovni zvezek za srednje šole, MK, Ljubljana, 1991.
5. Slavko Brinovec in ostali: REGIONALNA GEOGRAFIJA EVROPE Učbenik in delovni zvezek, MK, Ljubljana, 1994.
6. Dezele in ljudje, MK, Ljubljana 1993.
7. Alenka Dragoš in ostali: Slovenija z zamejstvom LGD, Ljubljana, 1992.
8. Atlas Slovenije, MK, Ljubljana, 1992.
9. Veliki družinski atlas sveta, DZS, Ljubljana, 1992.

10. Gaia - modri planet, MK, Ljubljana, 1991.
11. Redna geografska periodika (Geografski obzornik, Geografski Vestnik...)

LITERATURA ZA DIJAKE

V pripravi je nov učbenik za 140 ur geografije, ki bo predvidoma izšel septembra 1996.

MATERIALNI POGOJI

- družboslovna učilnica z možnostjo zatemnitve in s pripadajočo opremo za projiciranje (platno, grafoskop, diaprojektor);
- priporočamo možnost uporabe računalnika in pripadajoče opreme (modem, tiskalnik);
- stojala za zemljevide in zbirka stenskih zemljevidov (za Svet, Evropo in Slovenijo).

KADROVSKI POGOJI

- a) prof.geografije in...
- b) prof... in geografije
- c) visoka izobrazba nepedagoške smeri - geografija, z opravljenimi izpiti za pridobitev pedagoško - andragoške izobrazbe.

KATALOG VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNIH CILJEV ZA GEOGRAFIJO 140 UR.

DELOVNO GRADIVO

LEGENDA:

- * S črko **T** označen cilj predstavlja temeljni učni cilj, ki je pogoj za dijakov nadaljnji napredek pri pouku geografije.
- * S črko **N** označen cilj predstavlja nekoliko zahtevnejši učni cilj, za katerega ni realno pričakovati, da bi ga dosegli vsi dijaki, ampak samo večina.
- * S črko **Z** označen cilj predstavlja zahtevnejši učni cilj s poudarkom na samostojnosti učencev in sposobnosti kompleksnega geografskega mišljenja. S črko Z označene cilje bodo dosegli le nekateri učenci.

1 OBČA GEOGRAFIJA

1.1 UVOD

CILJI:		
Učenec zna:	T	Pojmi:
<ul style="list-style-type: none">• naštetih in opisati področja, ki jih proučuje geografija kot znanstvena veda;	T	<ul style="list-style-type: none">• relief (geomorfologija), podnebje (klimatogeografija), vodovje (hidrogeografija, rastlinstvo (fitogeografija), živalstvo (zoogeografija);
<ul style="list-style-type: none">• primerjati različne vrste zemljevidov z vidika vsebine in merila;	T	<ul style="list-style-type: none">• fizična, prometna, turistična, gospodarska, tematska, splošna karta;
<ul style="list-style-type: none">• izračunati razdaljo v naravi iz poljubne topografske karte;	T	
<ul style="list-style-type: none">• se orientirati s pomočjo karte v naravi in s pomočjo stopinjske mreže na zemljevidu.	T	<ul style="list-style-type: none">• legenda, merilo, stopinjska mreža.

1.2 FIZIČNO GEOGRAFSKI DEJAVNIKI IN ELEMENTI

1.2.1 ZEMELJSKA ZGRADBA IN NJENO POVRŠJE

CILJI:		
Učenec zna:		Pojmi:
<ul style="list-style-type: none"> • opisati notranjo zgradbo Zemlje, posamezne plasti in bistvene značilnosti njihove sestave; 	T	<ul style="list-style-type: none"> • zemeljska skorja, plašč, jedro, litosfera, astenosfera, SIAL, SIMA, NIFE;
<ul style="list-style-type: none"> • opisati fizikalne lastnosti Zemlje; 	T	<ul style="list-style-type: none"> • temperatura, pritisk, magnetizem, epirogeneza, orogeneza;
<ul style="list-style-type: none"> • primerjati tektonske procese epirogeneze in orogeneze ter povezati premike litosferskih plošč z nastankom nagubanege gorovja, tektonskih jarkov, potresov in vulkanov na izbranih primerih iz Slovenije in sveta; 	Z	<ul style="list-style-type: none"> • gubanje, guba, antiklinala, sinklinala, tektonika, tektonski premik, prelomnica, prelom, čok, jarek;
<ul style="list-style-type: none"> • na tematski karti pokazati območja najmočnejšega vulkanskega in potresnega delovanja na zemlji, ovrednotiti delovanje vulkanov in potresov z vidika človekovih dejavnosti, naštetih glavne geološke dobe; 	T	<ul style="list-style-type: none"> • predkambrij, paleozoik, mezozoik, kenozoik, trias, jura, kreda, terciar, kvartar, ledena doba (pleistocen), holocen (aluvij);
<ul style="list-style-type: none"> • naštetih in opisati zunanje preoblikovalne procese; 	T	<ul style="list-style-type: none"> • preperevanje (mehansko, kemično, biokemično), denudacija, erozija (vode, vetra in ledu), sedimentacija;
<ul style="list-style-type: none"> • na osnovi izbranih primerov iz Slovenije in sveta primerjati pomen zunanjih preoblikovalnih procesov in pojavov za življenje ljudi; 	N	
<ul style="list-style-type: none"> • primerjati tipe kamnin po nastanku; 	N	<ul style="list-style-type: none"> • magmatske (tonalit), metamorfne (marmor, skrilavec), sedimentne (apnenec, dolomit, fliš, lapor, konglomerat);
<ul style="list-style-type: none"> • razlikovati različne vrste reliefa, jih prepoznati na sliki; 	T	<ul style="list-style-type: none"> • gorovje, gričevje, hribovje, ravnina, dolina, V dolina, U dolina, soteska, vintgar, lijast izliv, deltast izliv, ledeniška groblja (morena), ledeniško jezero, zemeljski plaz, usad;

Katalog vzgojno-izobraževalnih ciljev za geografijo

Učenec zna:		Pojmi:
<ul style="list-style-type: none"> • opisati glavne značilnosti kraškega reliefa, ga prepoznati na sliki in v naravi; 	T	<ul style="list-style-type: none"> • kras, globoki kras, plitvi kras, visokogorski kras;
<ul style="list-style-type: none"> • imenovati kraške oblike in jih opisati; 	T	<ul style="list-style-type: none"> • kraško polje, uvala, vrtača, jama, brezno;
<ul style="list-style-type: none"> • razložiti kemične procese, ki pogojujejo kraške pojave; 	N	<ul style="list-style-type: none"> • škraplje, žlebiči, kraški izvir, ponikalnica, presihajoče jezero;
<ul style="list-style-type: none"> • opisati glavne ovire za življenje ljudi na slovenskem krasu (oskrba z vodo, pogoji za kmetovanje); 	T	
<ul style="list-style-type: none"> • prepoznati veterni (eolski) tip reliefa na sliki; 	T	<ul style="list-style-type: none"> • puhlica;
<ul style="list-style-type: none"> • pokazati in imenovati največje puščave na Zemlji; 	T	<ul style="list-style-type: none"> • kamnita, peščena puščava, Kalahari, Namib, Gobi, Sahara;
<ul style="list-style-type: none"> • analizirati vzroke za nastanek puščav različnih geografskih širin; 	N	
<ul style="list-style-type: none"> • opisati glavne ovire za življenje človeka v puščavskem svetu; 	N	
<ul style="list-style-type: none"> • razlikovati in prepoznati akumulacijski in abrazijski tip obale; 	T	<ul style="list-style-type: none"> • šelf, klif, laguna fjord, koralni greben;
<ul style="list-style-type: none"> • na primeru jadranske obale razložiti vpliv tektonike na nastanek in tip obale; 	N	<ul style="list-style-type: none"> • transgresija, regresija, dalmatinski tip obale.
<ul style="list-style-type: none"> • ob opazovanju slikovnega materiala primerjati posamezne tipe obal in jih ovrednotiti z vidika prometa in turizma. 	N	

1.2.2 PODNEBJE

CILJI: _____		
Učenec zna:		Pojmi:
• razlikovati vreme in podnebje;	T	• vreme, podnebje;
• s pomočjo skice v atlasu razložiti zgradbo atmosfere;	N	• troposfera, ozonski ovoj, ozonska luknja, topla greda;
• razložiti odvisnost podnebja od geografske širine;	T	• vroči toplotni pas, zmerno topli pas, hladni pas.
• naštetiti in opisati klimatske elemente in dejavnike;	T	
• analizirati vpliv človeka na nastanek tople grede, ozonske luknje in predvideti posledice;	N	
• opisati klimatske značilnosti Slovenije;	T	
• primerjati klimatske značilnosti Slovenije s klimatskimi značilnostmi Evrope in Afrike (na izbranih primerih);	N	
• na izbranih primerih opisati vpliv vremena in podnebja na dejavnosti človeka.	N	

1.2.3 PRSTI

CILJI: _____		
Učenec zna:		Pojmi:
• opisati proces nastanka prsti;	T	• prst;
• ob opazovanju slikovnega materiala in skic opisati sestavo prsti;	N	
• označiti vlogo podnebja in kamninske sestave na tvorbo prsti;	N	

Katalog vzgojno-izobraževalnih ciljev za geografijo

Učenec zna:		Pojmi:
<ul style="list-style-type: none"> primerjati osnovne tipe prsti in jih vrednotiti glede na rodovitnost; 	T	<ul style="list-style-type: none"> tropske (laterit), stepske (črnica), puščavske (skeletalna tla), tundrske prsti, gozdna rjavica, podzolj, terra rossa;
<ul style="list-style-type: none"> na karti sveta pokazati razširjenost osnovnih tipov prsti; 	T	
<ul style="list-style-type: none"> na izbranih primerih opisati odvisnost človekovih dejavnosti od prsti; 	N	
<ul style="list-style-type: none"> na izbranih primerih ovrednotiti intenzivne posege človeka v kmetijsko pokrajino in spreminjanje fizikalnih in kemičnih lastnosti prsti; 	N	<ul style="list-style-type: none"> natropogena prst;
<ul style="list-style-type: none"> na izbranih primerih iz Slovenije in sveta analizirati vzroke in posledice erozije in degradacije prsti; 	N	<ul style="list-style-type: none"> erozija prsti;

1.2.4 RASTLINSTVO IN ŽIVALSTVO

CILJI:		
Učenec zna:		Pojmi:
<ul style="list-style-type: none"> ob opazovanju slikovnega materiala primerjati tipe rastja; 	T	<ul style="list-style-type: none"> naravno, kulturno, gozdno, travno, močvirsko, savana, stepa, prerija, tajga, zimzeleno rastlinstvo.
<ul style="list-style-type: none"> na karti sveta pokazati razširjenost posameznih tipov rastja; 	T	
<ul style="list-style-type: none"> opisati medsebojno poveznost in odvisnost rastja, podnebja, prsti, vode in človeka; 	N	
<ul style="list-style-type: none"> analizirati vzroke in posledice spreminjanja eko sistemov zaradi nepremišljenih posegov človeka v prostor, na izbranih primerih iz Slovenije in sveta. 	N	

1.2.5 VODOVJE

CILJI: _____		
Učenec zna:		Pojmi:
• razložiti proces kroženja vode na Zemlji;	T	
• označiti razprostranjenost voda v različnih agregatnih stanjih na Zemlji;	T	• vodovje, voda, led, hlapi, voda na kopnem, voda pod zemljo, tekoča voda, stoječa voda, reke, jezera, morja, oceani, močvirja, kontinentalna in gorska poledenitev;
• ovrednotiti pomen voda za človeka in njegovo preživetje ter razvoj;	T	
• opisati gospodarski pomen voda;	N	
• analizirati vzroke in posledice onesnaženja vode na študiju primerov iz Slovenije in sveta;	N	
• primerjati rečne sisteme in rečne režime v Sloveniji z izbranimi primeri sveta;	N	• opisati lastnosti morske vode;
• slanost, barva, gibanje.	T	
• analizirati vzroke in posledice za onesnaženost morja na izbranem primeru iz Slovenije in iz sveta.	N	

1.3 DRUŽBENOGEOGRAFSKI DEJAVNIKI IN PROCESI TER NJIHOVA VLOGA V POKRAJINI

1.3.1 PREBIVALSTVO

CILJI: _____		
Učenec zna:		Pojmi:
• s pomočjo tematske karte pokazati svetovna območja zgoščitve prebivalstva in navesti dejavnike, ki jih pogojujejo;	T	• gostota prebivalstva;

Katalog vzgojno-izobraževalnih ciljev za geografijo

Učenec zna:		Pojmi:
• s pomočja grafikona razložiti trende rasti prebivalstva;	N	
• na primeru izbrane države analizirati vzroke in posledice demografske eksplozije;	N	• demografska eksplozija;
• opisati pojem naravno gibanje prebivalstva;	T	• rodnost, smrtnost, naravni prirastek;
• na izbranem primeru izračunati naravni prirastek prebivalstva;	T	
• na primeru izbranih držav opisati model demografskega prehoda;	Z	• demografski prehod;
• na primeru izbranih držav razlikovati demografske režime v primerjavi z demografskim režimom v Sloveniji;	N	• demografski režim, primitivni, mladi, zreli, stari demografski režim;
• analizirati vzroke in posledice selitev prebivalstva na primeru iz Slovenije in sveta;	N	• migracije;
• na izbranih primerih iz Slovenije in sveta primerjati različne tipe demografskih območij;	N	• demografsko območje;
• opisati sestavo prebivalstva na izbranih primerih in ovrednotiti sodobne probleme in posledice različne sestave prebivalstva.	N	• spolno starostna, rasna, izobrazbena, dejavnostna, nacionalna sestava prebivalstva.

1.3.2 NASELJA

CILJI: _____		
Učenec zna:		Pojmi:
• ob opazovanju slikovnega materiala razlikovati tipe naselij;	T	• naselje, podeželsko, mestno (urbano), vas, panonska vas, zaselek, samotna kmetija;

Katalog vzgojno-izobraževalnih ciljev za geografijo

Učenec zna:		Pojmi:
<ul style="list-style-type: none"> • opisati značilnosti podeželskih naselij na izbranih primerih iz Slovenije; 	T	
<ul style="list-style-type: none"> • opisati značilnosti mestnih naselij na izbranih primerih iz Slovenije in jih primerjati z izbrani primeri iz sveta; 	N	<ul style="list-style-type: none"> • velemesto, megalopolis, konurbacija, urbanizacija, spalno naselje, slum, geto;
<ul style="list-style-type: none"> • opisati glavne probleme sodobnih mest in jih ilustrirati z izbranimi primeri. 	N	

1.4 GOSPODARSTVO

1.4.1 KMETIJSTVO

CILJI:		
Učenec zna:		Pojmi:
<ul style="list-style-type: none"> • definirati pojem kmetijstvo in opisati osnove za razvoj kmetijstva; 	T	<ul style="list-style-type: none"> • kmetijstvo;
<ul style="list-style-type: none"> • razlikovati glavne zemljiške kategorije, kmetijske panoge in oblike kmetijstva; 	T	<ul style="list-style-type: none"> • njive, vrtovi, travniki, sadovnjaki, vinogradi, pašniki, poljedelstvo, živinoreja, sadjarstvo, vinogradništvo, domača predelava kmetijskih pridelkov, ribištvo, samooskrbno kmetijstvo, tržno usmerjeno kmetijstvo, monokulturno kmetijstvo, polikulturno kmetijstvo;
<ul style="list-style-type: none"> • ovrednotiti kmetijstvo kot pomembno gospodarsko panogo z vidika pridobivanja hrane; 	N	
<ul style="list-style-type: none"> • opisati odvisnost kmetijstva od naravnogeografskih dejavnikov (klima, prst) v različnih podnebnih pasovih v primerjavi s Slovenijo; 	N	
<ul style="list-style-type: none"> • na izbranih primerih analizirati vzroke za probleme kmetijstva v Sloveniji in v svetu; 	N	<ul style="list-style-type: none"> • agrarna gostota, agrarna prenaseljenost, deagrarizacija;

Katalog vzgojno-izobraževalnih ciljev za geografijo

Učenec zna:		Pojmi:
<ul style="list-style-type: none"> na izbranih primerih iz Slovenije in sveta analizirati vzroke in posledice degradacije okolja zaradi kmetijstva in ovrednotiti ekološke probleme pri proizvodnji hrane v različnih podnebnih pasovih (erozija prsti, uporaba umetnih gnojil, zaščitnih sredstev); 	N	<ul style="list-style-type: none"> pesticid, insekticid, herbicid, degradacija okolja;
<ul style="list-style-type: none"> analizirati vzroke in posledice neenakomerne razporeditve pridelave in oskrbe s hrano po svetu. 	Z	<ul style="list-style-type: none"> zelena revolucija.

1.4.2 RUDE IN ENERGIJSKI VIRI

CILJI:		
Učenec zna:		Pojmi:
<ul style="list-style-type: none"> na karti sveta pokazati razporeditev rudnih bogastev; 	T	
<ul style="list-style-type: none"> na osnovi izbranih primerov analizirati vzroke za nastale probleme ob koriščenju rudnih bogastev in njihov vpliv na pokrajino; 	N	
<ul style="list-style-type: none"> opisati vpliv zalog rudnih bogastev na razvoj industrije v preteklosti in sedanjosti na izbranih primerih iz Slovenije in sveta; 	N	
<ul style="list-style-type: none"> opisati problematiko zalog rudnih bogastev v Sloveniji; 	T	
<ul style="list-style-type: none"> primerjati obnovljive in neobnovljive vire energije in jih ovrednotiti glede na njihove prednosti in pomanjkljivosti; 	N	<ul style="list-style-type: none"> obnovljivi, neobnovljivi viri energije, alternativni viri energije, fosilno gorivo.
<ul style="list-style-type: none"> s pomočjo tematskih kart navesti glavne svetovne 	Z	

Katalog vzgojno-izobraževalnih ciljev za geografijo

Učenec zna:		Pojmi:
proizvajalce posameznih vrst energetskega virov in jih povezati z naravnimi in družbenimi pogoji za njihovo uporabo;		
<ul style="list-style-type: none"> na izbranih primerih opisati probleme obremenjenosti in degradacije okolja zaradi koriščenja različnih energetskega virov; 	N	
<ul style="list-style-type: none"> opisati probleme oskrbe z energijo na primerih iz Slovenije in sveta. 	T	

1.4.3 INDUSTRIJA

CILJI:		
Učenec zna:		Pojmi:
<ul style="list-style-type: none"> na izbranih primerih analizirati dejavnike, ki vplivajo na razmestitev industrije; 	N	
<ul style="list-style-type: none"> opisati proces industrializacije v svetu; 	T	<ul style="list-style-type: none"> našteti najpomembnejše industrijske panoge;
<ul style="list-style-type: none"> težka, lahka industrija, stare in nove industrijske panoge. 	T	
<ul style="list-style-type: none"> opisati razvoj in usmeritev industrije v Sloveniji; 	N	
<ul style="list-style-type: none"> na izbranih primerih analizirati vzroke in posledice nastanka ter preobrazbe industrijskih pokrajin. 	N	

1.4.4 PROMET

CILJI: _____			
Učenec zna:		Pojmi:	
• opisati pomen prometa in naštetih vrste prometa, njihove prednosti in pomanjkljivosti;	T	• kopni, zračni, vodni, informacijski;	
• analizirati vzroke in posledice obremenitve cest v Sloveniji;	N	• tranzitna država;	
• opisati cestni križ v Sloveniji;	N	• slovenski cestni križ.	
• na izbranih primerih opisati vplive različnih vrst prometa na onesnaževanje okolja.	T		

1.4.5 TURIZEM

CILJI: _____			
Učenec zna:		Pojmi:	
• opisati pomen in razvoj turizma;	T		
• naštetih vrste turizma in na karti sveta pokazati večja turistična območja;	T		
• analizirati vzroke in posledice množičnega turizma;	N		
• na izbranih primerih opisati učinke turizma v Sredozemlju in Alpah;	T		
• primerjati položaj in razvoj turizma v Sloveniji z izbranimi primeri iz sveta.	N		

2 IZBRANI PROBLEMI SODOBNEGA SVETA

2.1 GOSPODARSKA RAZVITOST DRŽAV

CILJI:		
Učenec zna:		Pojmi:
našteti in opisati kriterije za določanje razvitosti in klasifikacije držav;	†	nacionalni dohodek, stopnja urbanizacije, delež zaposlenih v kmetijstvu, industriji, terciarnih in kvartarnih dejavnostih, stopnja rodnosti in smrtnosti, stopnja umrljivosti dojenčkov.
analizirati vzroke in posledice različne stopnje razvitosti držav v primerjavi s stopnjo razvitosti Slovenije.	Z	

UČNI NAČRT IN KATALOG ZA GEOGRAFIJO V PROGRAMIH:

Promet in zveze

Gostinstvo in turizem - gostinski tehnik

Poslovno-finančna dejavnost - podjetniško poslovanje

Upravna dejavnost - upravni tehnik

**Trgovinska dejavnost - aranžerski tehnik in
prodajalec (družbena znanja)**

Izdal in založil

Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Predstavnik

Ivan Lorenčič

Urednica

Mira Turk Škraba

Oblikovanje ovitka, tehnično oblikovanje, tisk in dodelava

ŠKALA gRafika, d. o. o., Ljubljana

Naklada

100 izvodov

Prvi natis

Ljubljana 1996

Po mnenju Ministrstva za šolstvo in šport številka 418-214/92 z dne 25. 9. 1992 šteje publikacija med proizvode, za katere se plačuje 5-odstotni davek od prometa proizvodov po tarifni številki 3.

z